

SREDNJA TEHNIČKA ŠKOLA SOMBOR

SEMINARSKI RAD IZ FILOZOFIJE

TEMA:

**ISTORIJA LUDILA U DOBA
KLASICIZMA**

**Profesor:
Miloš Rastović**

**Učenica:
Mirjana Đerić**

Sombor, 8. decembar 2006.

Šta je to ludilo? Kada se javilo?

Ova pitanja su vezana za pojam ludila. Ludilo je način ponašanja koji je netipičan za većinu ljudi, odnosno to je takav vid reagovanja na određene situacije kakve bi normalna (psihički) osoba u širokom luku nastojala izbegavati. Ludilo je vezano za pojam "odsustva razuma" i reklo bi se da u tom stanju osoba ne zna šta radi, tj. gubi svest o orijentaciji i postupcima koje čini.

Ludilo se pojavilo kada je stepen čovekove svesti postao optimalan, tj. kada je čovek počeo zaista da razmišlja o stvarima koje ga okružuju. Drugim rečima, ono je nastalo iz nemogućnosti čoveka da savlada neke frustracije i da ih psihički ignoriše. Verovatno je koren ludila u čovekovom nezadovoljstvu koje je dostiglo takav nivo da prelazi granice normalnosti.

Ludilo je oduvek bilo prisutno, postoji i uvek će ga biti. Ono ima razne oblike i stanja. Može biti kolektivno ili pojedinačno, skriveno ili transparentno. Uglavnom njegova vrsta zavisi od uzroka koje ga izaziva. To je nešto što čovek ne može da prihvati, što razara njegov nervni sklop i trajno ga onesposobljava.

Krajem srednjeg veka guba je iščezla iz zapadnog sveta. Na rubovima naselja, pri kapijama gradskim, otvaraju se prostori poput kakvih velikih zala koje je zlo prestalo da pohodi još nenastanljive. Vekovima će ta prostranstva pripadati nečovečnom. Od 14-estog do 17-estog veka ona će očekivati i čudnovatim bajalicama podsticati jedno novo ovaploćenje zla, drugo iskrivljeno lice straha, obnovljene čini očišćenja i isključenja.

Ako je gubavac i povučen iz sveta i iz vidljive crkvene zajednice, njegovo bitisanje, ipak i dalje obznanjuje Boga jer sve zajedno uzeto odaje božiji gnev i obeležava njegovu dobrotu: *"Prijatelju moj, kaže obrednik crkve u Vijeni, našem Gospodu po volji je da budeš okužen tom boleštinom i ukazuje ti Gospod Naš veliku milost kada hoće da te kazni za zla što si ih počinio na ovom svetu."* Kad gubavac biva izvučen iz crkve sveštenik ga i dalje uverava da svedoči u Božiju korist i govori mu: *"I ma koliko odvojen bio od Crkve i društva Zdravih, ti ipak nisi odvojen od milosti Božije."* Isključenje, gubavcu pruža drugi oblik verske zajednice. Kada guba iščezne, a gubavci budu izbrisani, na istim mestima, dva ili tri veka kasnije ponovo će se naići na neobično slične igre isključenja. Ulogu gubavaca uzeće siromasi, skitnice, kažnjenici i "pomućeni umovi".

Postojale su priče o satiričnim lađama u kojima je život ludaka opisan kao lutajući život. Međutim, jedna od tih lađi je zaista i postojala. Gradovi su ludake revno izganjali van svojih bedema, a ako ne bi bili povereni skupini trgovaca i hodočasnika, ostavljani su da tumaraju dalekim poljima. Neki od njih su primani u bolnice i lečeni su kao takvi pre nego što su se ljudi latili toga da za njih naprave posebne domove. Tokom celog srednjeg veka i renesanse postojao je po jedan zatvor za bezumne ljude (čuvena kula u Kanu). Nisu svi ludaci najurivani bez razlike. Najurivani su tuđi, a oni koji pripadaju njegovom stanovništvu grad je prihvatao na sebe. Grad Nirnberg nije bio grad hodočašća, ali se u njemu skupilo više ludaka nego što bi sam grad mogao dati. Ti ludaci žive i čuvaju se na račun gradskog budžeta, ali nisu lečeni već su bačeni u tamnice. Ludacima je zabranjeno da kroče u crkvu, ali im nije zabranjeno da koriste sakrament. Međutim, crkva ne

preduzima kaznene mere ako sveštenik izgubi razum. Ali, dešavalo se da neki bezumni budu javno bičevani i šibama budu najureni iz grada.

Poveriti ludaka brodarima znači ukloniti ga da se ne smuca, biti siguran da će on otići daleko, biće zatočenik sopstvenog odlaska. Voda tome pridodaje nejasno mnoštvo sopstvenih vrednosti jer ona odnosi, očišćuje; plovidba prepušta čoveka neizvesnosti udesa jer je čovek prepušten svojoj sudbini i to bi mu moglo biti poslednje. Čovek tokom plovidbe je zatočenik usred najslobodnijeg i najprostranijeg puta.

U snevanju evropskog čoveka voda i ludilo su združeni.

U doba klasicizma englesku setu rado objašnjavaju uticajem morskog podneblja, studen, vlaga, promenljivost vremena, sve te sićušne kapljice koje prodiru u pore čovečijeg tela čine da ono izgubi vedrinu, unapred utiru put ludilu.

Ludilo i ludak postaju, u svojoj dvosmislenosti, glavne ličnosti, pretnja i poruga, ćudljivo bezumlje sveta i sitno ismevanje ljudi. Ako ludilo svakoga vuče u izvesnu zaslepljenost u kojoj će se izgubiti, ludak baš naprotiv, svakog podseća na njegovu istinu.

Do druge polovine 15-tog veka tema smrti caruje sama. Kraj čovekov, kraj vremena ima izgled kruga i ratova. Prisutnost koja preti u samoj nutrini sveta jeste prisutnost kostura. Poslednjih godina veka veliki nespokoj obrće se oko sebe tj. poruga ludila smenjuje smrt i njenu ozbiljnost. Ludilo je najava skore smrti. U smeđu ludaka postoji to što se on unapred smeje smrti. Pre se ludilo ljudi sastojalo u tome da oni nikako nisu mogli da uvide da se smrt približava, pa su prizorom smrti dozivani u pamet, a sada se pamet sastoji u tome da se ludilo svuda obznanjuje, ljudi se poučavaju da već sada nisu ništa doli mrtvi. Ludilo opčinjava zato što je znanje. Ono je znanje jer su svi besmisleni likovi u stvari elementi jednog teškog, zatvorenog, ezoteričnog znanja. Pošto je reč o zabranjenom znanju, ono predkazuje carstvo Sotonino i kraj sveta, konačnu sreću i najvišu kaznu.

Sa svih strana, ludilo opčinjava čoveka. Kada čovek sagleda samovolju svog ludila on vidi da životinja koja ga spopada u njegovim morama i noćima jeste njegova rođena priroda.

U hijerarhiji grehova srednje vek je dao mesto i ludilu. Od 13-og veka bilo je normalno videti ludilo kako stoji između loših vojnika Psihomahije. Sada ludilo vodi vešto kolo ljudskih osobina. Neosporeni kolovođa, ono ih vodi, vuče za sobom i imenuje: *"I njih vidite ovde u grupi mojih pratilaca... Ova ovde što tako ponosno uzdiže obrve zove se Filautija (Samoljubivost); ovoj što kao da se smeje očima i pljeska rukama ime joj je Kolacija (Laskanje); ova što napola spava zove se Leta (Zaboravnost); ona tamo što se oslanja na oba lakta prekrštenih ruku naziva se Mizoponija (Lenjost); ova s vencem ruža na glavi i zavijena u mirisni oblak je Hedona (Naslada); ona tamo sa neodređenim i izgubljenim pogledom zove se Anoja (Lakomislenost); ova okrugla, debeljuskasta, s glatkom kožom naziva se Trifa (Razuzdanost). Pored ovih devojaka postoje i dva muškarca jedan se zove Gozba, a drugi Tvrd san."*

Neprikosnovena poslovice ludila: ono caruje nad svim lošim u čoveku. Ludilo privlači, ali ne opčinjava. Ono upravlja sa svim što je na svetu lako, veselo i bezbrižno.

Ludilo nije povezano sa svetom i njegovim podzemnim oblicima već mnogo više sa čovekom, njegovim slabostima, njegovim snovima i zabludama. Ludilo ne vreba čoveka sa sve četiri strane već se uvlači u njega, ono predstavlja jedan tamni odnos čoveka sa samim sobom. Nema drugog ludila sem onog koje je u svakom čoveku jer čovek je taj koji ga stvara u odnosu prema samom sebi.

U 15-om veku ludilo poprima pravac moralne satire. Ludilo nije više prisna neobičnost sveta. Neizmerno ludilo ima onoliko lica koliko i naravi, težnji, nužnih zabluda na svetu. Čak i kad je najteže ludilo ono je među drugim ludilima najmanje preterano. Svetu

morala pripada i ludilo pravedne kazne. Ono nemirna duha kažnjava nemire srca. Ali, ono ima i druge moći: kazna koju ono dosuđuje umnožava se sama od sebe u onoj meri u kojoj kažnjavajući se razotkriva istinu. Pravda ovog ludila jeste istinoljubivost.

Poslednja vrsta ludila jeste ludilo očajničke strasti. Ljubav koju je obmanula neumitnost smrti, nema drugog izlaza do ludila. Luda ljubav bivala je više ljubav no ludilo; prepuštena sebi, ona se produžuje u praznoj sumanutosti. Ako i vodi smrti, to je smrt u kojoj oni koji se vole nikad više neće biti rastavljeni.

Ludilo je najčistiji, najpotpuniji oblik brkanja; ono uzima lažno za istinito, smrt za život, muškarca za ženu.

Rađa se klasicistički doživljaj ludila. Golema opasnost doživljavanja ludila se ublažila u odnosu na 15-ti vek. Sa početkom 17-og veka ljudi su ljubazni prema ludilu. Ono je tu, u srcu stvari i ljudi, podsmešljivi znak koji meša oznake istinskog i uobraženog.

VELIKO UTAMNIČENJE:

17-esti vek stvorio je domove prinudnog boravka. Smeštali su ih u ćelije kaznenog zavoda, bili su smešteni sa stanovnicima Workhouses. Njihov položaj nije bio jasno određen, niti se moglo reći kakvog smisla ima to susedstvo sa siromašnima, nezaposlenima, bezumnicima i kažnjenicima. Njima kao da je određena ista postojbina. Između zidova domova za prinudni boravak Pinel i psihijetrija 19-estog veka zateći će ludake, dičeći se da su ih izbacili.

Ni po svrsi, ni po delovanju opšte prihvatilište nema veze sa medicinskom zamišlju. Ono ima veze sa poretkom, monarhijom i građanskim poretkom koje se u Francuskoj tada stvaralo i nadovezivalo na kraljevsku vlast. Ova struktura monarhijskog i građanskog prekrila je celu Francusku. Kralj je naredio po jedno osnivanje opšteg prihvatilišta u svakom gradu. Nadbiskup Tura je rekao da je njegov nadbiskupski grad srećno predvideo bogobojažljive namere kralja i podigao je sirotište koje je uredio tako da služi kao uzor svim onima koji su posle osnivani.

U Engleskoj počeci utamničenja sežu još dalje u prošlost. Akt iz 1575 god. se odnosio na "kažnavanje skitnica i pomoć siromašnima", a u isti mah se nalagala izgradnja houses of correction. Njihovo izdržavanje se trebalo obezbediti jednim porezom, ali i ljudi su trebali dati dobrovoljne priloge. Mera u tom obliku nije bila primenljiva jer nekoliko meseci posle odobrila se privatna preduzimljivost. Za otvaranje prihvatilišta dozvola više nije bila potrebna.

Gest koji zatvaranju, obeležavajući mu prostor, daje moć izdvajanja, a ludilu daje novu postojbinu, nije jednostavan. Sklop u jednu složenu zajednicu povezuje osetljivost na bedu i dužnost pomaganja... Ova i druge teme daju smisao ovom obredu i delimično objašnjavaju na koji je način ludilo opažano i doživljavano u doba klasicizma.

Zatvaranje jeste posao policije. Policija predstavlja skup mera koje su svima koji nisu mogli živeti bez rada, rad činile mogućim u doba klasicizma. Bogataši su imali za zadatak da obavežu sve siromahe da rade za njih. Siromasi, lenji, rasipkuće bili su zatvarani u opšta prihvatilišta i tamo su ih terali na rad (u 17-tom veku prosjaci su javno izbičovani i dobili su žig na ramenu; morali su imati obrijanu glavu i kao takvi su proterivani iz grada).

Kad je u Engleskoj otvarano opšte prihvatilište, ono se otvaralo sa ciljem da se uklone svi prosjaci sa ulice, a ne da im se nađe posao. Posle je zakon odredio da oni budu jeftina radna snaga.

U doba klasicizma smisao zatvaranja je dvojak i ono ima dvostruku ulogu: da suzbije nezaposlenost i da kontroliše cene.

Ludaci su bili obuhvaćeni velikom zabranom besposličarenja; oni su imali mesto uz siromašne i rđave. Takođe, morali su da rade kao i oni.

U 18-tom veku otkrivena je potreba da se umno bolesnima odredi poseban način života. Do renesanse, osetljivost na ludilo bila je skopčana sa prisustvom imaginarnih natpojavnosti. Od doba klasicizma ludilo se po prvi put opaža kroz etičku osudu nerada. Ako u klasicističkom ludilu ima nečeg što govori o drugom mestu i o drugoj stvari to nije zato što ludak dolazi sa drugog neba, neba bezumnosti i što nosi njegove znake već je to zato što on sam prelazi granice građanskog poretka i odlazi van svetih međa njegove etike.

Prihvatilište mora da uzme brigu i nad onima koji su stari i bolesni. Mladići i devojke, ispod 25 god, treba da rade veći deo dana i moraju da čitaju pobožne knjige.

BEZUMNICI:

Bezumnici kao takvi imaju posebno mesto u svetu utamničenja. Sa njima se ne postupa kao sa kažnjenicima. Osobit oblik osetljivosti ističe lice samog ludila u svetu bezumlja, osetljivost na sablazam (promena svesti u zlu). Sve oblike zla koji se približavaju bezumlju treba prikriti. Pred nečovečnim klasicizam oseća veliku sramežljivost kakvu renesansa nikad nije osetila. Običaj srednjeg veka jeste da se ludaci pokažu (npr. ljudi su kroz prozor mogli da gledaju unutra vezane ludake). Čak su neki tamničari bili poznati po tome što su pomoću par udaraca mogli naterati ludake da izvode hiljade plesova i vratolomija.

Doba klasicizma obavlja ludilo jednim sveobuhvatnim doživljajem bezumlja. Ludilo je postalo stvar za gledanje. U zavisnosti od stepena ludila bili su vezivani, ali ne da bi ih kaznili, već da bi ih smirili. Animalnost koja besni u ludilu lišava čoveka onoga što bi u njemu moglo biti čovečno. Za klasicizam ludilo predstavlja čoveka u neposrednom odnosu sa svojom animalnošću. Takođe, ono smatra da ludilo nije bolest. Životinjska temeljnost ludila čini ludaka neosetljivim na glad, vrućinu, bol... Stoga, smatra se da njih nije potrebno grejati niti pokrivati. Oni se mogu savladati dresiranjem i zaglupljivanjem. Ludilo je najniža tačka čovečnosti. Time se dokazuje da u čoveku nema ničeg tako nečovečnog da se to ne bi moglo iskusiti i spasiti.

Za čoveka klasicizma ludilo nije prirodna okolnost, psihološki i humani koren bezumlja; ona je samo jedan njegov iskustveni oblik.

LICA LUDILA:

1. manija i melanholija

Pojam melanholije se pojavio u 16-tom veku između izvesne odredbe date na osnovu simptoma i načela objašnjenja skrivenog u izrazu. Neki od njih misle da su životinje čije glasove i pokrete podražavaju; neki misle da su staklene posude pa se sklanjaju u stranu jer se boje da će ih neko razbiti. Neki su smatrali da su melanholici pametni i odmereni ljudi. Pa, čak i sam Aristotel je primetio da takvi ljudi imaju više duha od ostalih. Posle se dolazi do rasprave u vezi nastanka melanholije. Kakva je ona? Da li može biti suva ili mokra? Da li moramo imati melanholični temperament da bi je dobili?

Neki od odgovora su: ako hladnoća i suvoća mogu doći u sukob sa temperamentom, iz te suprotstavljenosti će proizići znaci melanholije.

Melanholija je ludilo bez groznice i jarosti, praćeno strahovanjem i tugom, ludilo na granicama svoje moći. Delimično bunilo se sve manje javlja kao glavni simptom melanholije, a na njeno mesto dolazi tuga, očajanje, sklonost samoći, nepokretnost. U

maniji se sreću smelost i jarost. Ali, bila po sredi manija ili melanholija uzrok bolesti uvek je u kretanju životnih sokova. Svet melanholije je bio vlažan, težak i hladan; svet manije je suv, užaren, sačinjen od žestine i krhosti u isto vreme.

2. histerija i hipohondrija

Postoje dva problema u vezi ovih bolesti:

1. Da li se posmatraju kao ludilo ili kao duševna bolest i u kojoj meri?
2. Da li se posmatraju zajedno, kao par ili odvojeno?

Hipohondrija ne ide uvek uz ludilo i maniju, a histerija se tu nalazi retko.

Histeriju i hipohondriju retko sagledavaju kao jednu, čak ih ne spajaju radi različitosti.

Hipohondrija je smatrana halucinacijom, dok je histerija oblik grčenja. Obe bolesti su uzrok komešanja unutrašnjih sokova.

Lagano se razvijao poduhvat koji teži da se sve više spoje hipohondrija i histerija kao dva vida iste bolesti.

Tokom klasicizma histerija i hipohondrija se lagano pripajaju bolestima duha. Vilis je svrstao histeriju u bolest glave. Na kraju 18-tog veka spadaju u duševne bolesti.

U vreme klasicizma ove dve bolesti se kreću dvema linijama. Jedna koja ih približava, bolest živca, a druga njihovo značenje premešta i njihovu uobičajenu patološku osnovu.

Lekarima je bilo zanimljivo da tragaju za odlicima svojstva, ali nisu uspeli da opaze njihov glavni profil. Oni su samo davali pretpostavke.

Histerija je posledica unutrašnje toplote koja po celom telu rasprostire izvesnu uzavrelost koja se ispoljava u grčenju i trzajima. Smatraju da je ta toplota srodna žaru s kojim je histerija, u devojkama koje traže muža i udovice koje su svog izgubile. Histerija je po prirodi vatrena, njeni znaci lakše upućuju na sliku nego na bolest. Smatraju da su žene sklonije histeriji jer su osećajnije, a njihova materica ima veliku ulogu. Kada hipohondrična oboljenja napadnu muškarce ono se ispoljava u vidu oslobađanja krvi iz organizma u vidu povraćanja ili hemoroida. Dok se mesečno ženino krvarenje koje nije onako kao treba to je histerična bolest. Medicina smatra da je unutrašnjost tela glavni krivac ove dve bolesti. Dugim ispitivanjem moralno značenje "nervnih bolesti" se menja. Bolesti živca su vezivali uz pokrete organa donjeg dela tela, čovek je postajao bolestan od prevelike žestine. Od sada se postaje bolestan od previše osećanja, jer on počinje da bude žrtva svog tela i duše.

U 19-tom veku histerija i hipohondrija su mentalne bolesti.

LEKARI I BOLESNICI:

Ludilo se nije lečilo u bolnicama, ali u doba klasicizma sve više se razvijalo lečenje van bolnica. Telo ludaka smatrano je vidljivim i opipljivim telom njegove bolesti.

1. Očvrsnuće: postoji u ludilu, besovi ludaka su samo istina za volju. Lečenje je težilo ka tome da se sokovi i vlakna ojačaju, ali mirno. Smatrali su da je gvožđe najbolje jer ono je iz prirode, ono iako je tako otporno po organizmu se lako razilazi, bez rđanja i rastura.

2. Očišćenje: zapuštenost utrobe, naviranje grešnih misli, žestina... To je najjednostavnije, ali i najnemogućnije lečenje. Ono teži otežavanju zgušnjavanjem krvi melanholika. Hofman je predložio transfuziju krvi. Nameravalo se da se na bolesnicima izvedu razne zamisli, ali lekari odbijaju. Mada je Deniz to isprobao na jednom svom bolesniku koji je oboleo od melanholije zaljubljenosti. Njegova krv je zamenjena sa krvlju teleta. Sutradan je ponovio postupak, ali sa manje krvi i bolesnik se smirio. Narednog dana njegov duh se razbistrio, a poslednjeg dana je izlečen. To su potvrdili profesori Hiruške škole, ali je ta metoda brzo napuštena.

Glavni zadatak je da se rasture sva vrenja koja dovode do ludila. Npr. gorka materija jer ona nadgriza sve što je zlo uspelo u telu i duši da ostavi kao nekorisno, nezdravo i nečisto, kafa je korisna jer umanjuje nečist, ona ublažava bol, rastura vetrove... sirće jer kao kiselina razara materije koje se previru, ali ako se primenjuje spolja onda služi kao odvodno sredstvo. Smatraju da se ludak izleči ako mu se stopala i glava namažu sirćem.

3. Zagnjurivanje: ukrštaju se pranje i natapanja. Voda spada u ono što je u prirodi najčistije. Voda predstavlja obred očišćenja. Krajem 18-tog veka ludilo je počelo da se leči kupkama ili hladnim tuševima. Hladna voda može da ugrije dok topla rashlađuje.

4. Regulisanje kretanja: ludilo je neuredno kretanje misli. Smatraju da je jahanja na konju najbolji način ka regulaciji unutrašnjeg kretanja. Putovanja, takođe, mogu imati dodatnu korist jer se na tok misli deluje neposredno. Mada su mnogi smatrali da fizičko lečenje ne može biti uspešno.

Samo korišćenje strasti u lečenju ludila ne sme se shvatiti kao oblik psihološkog lečenja.

Metode medicinskog ludila mogu se svesti na tri bitna oblika:

1. Buđenje: bunilo je san osoba koje su budne. Apsolutno buđenje rastura sve oblike iluzije. Ludaka medicina mora da dovede do buđenja. Buđenje se postiže iznenadnim i jakim emocijama. U klasicizmu ovi načini buđenja će malo-pomalo izgubiti smisao. Sada lekar treba da bude moralizator, a ne razbuđivač.

2. Pozorišno prikazivanje: ova tehnika je suprotna od tehnike buđenja, pristup ludilu dolazi putem strpljivog rada razuma. Terapeutska operacija se odigrava u prostoru imaginacije, reč je o saučesništvu sa samim sobom. Zdravlje treba da navali na bolest i pobedi je u samom ništavilu u kojem se bolest nalazi. Doktori su nastojali da kroz glumu pomognu bolesnicima i da ih ubede u neke situacije. Isceljenje se postiže pomoću pozorišta.

3. Povratak neposrednom: jeste odbacivanje terapeutike, on leči u meri da zaboravi na svako lečenje. Kad se čovek prepusti leku, on izmiče zakonu rada što mu ga nameće priroda sama, on uranja u svet protiv-prirode u kojem je njegovo ludilo samo jedan vid ispoljavanja. Oblik povratka nije ni malo jednostavan ni apsolutan jer ludilo se javlja u žestokim oblicima u izrazima najprimitivnijih ljudskih želja.

U doba klasicizma ne vredi tražiti razliku između fizičkih terapeutika i psiholoških načina lečenja jer psihologija još ne postoji. Ludilo je shvaćeno moralnim naslućivanjem. Tek posle se javlja psihologija, ali ne kao istina ludila već kao znak da je ludilo sada odvojeno od svoje istine.

VELIKI STRAH:

U trenutku kada se sumnja suočila sa svojim glavnim opasnostima Dekart je postao svestan toga da ne može biti lud mada je priznao svojoj svesti da sve sile bezumlja vrebaju oko njegovih misli.

Strah i teškoća nisu bili daleko kao povratni udarac zatvaranju; oni se ponovo javljaju, ali udvojeni. Postojao je strah od zatvaranja. Strah koji se izražavao medicinskim izrazima, ali koji je u suštini nadahnut jednim moralnim mitom. Ljudi se plaše tajanstvenog zla; govori se o groznici tamnica, zrak uprljan zlom zagadiće stambene četvrti... Zlo koje su ljudi hteli da isključe prognavši ga počelo je da se javlja u fantastičnom vidu. Zlo je postalo fizičko i moralno.

U Parizu se 1780.god pojavila tj. raširila jedna zaraza u opštem prihvatilištu. Smatrali su da je nastala zbog rđavog kvaliteta vazduha. Smatralo se da taj virus potiče iz zatvorenika i da ga oni šire. Lekari su posle morali objašnjavati narodu glasine o virusu.

Ljudi su hteli da se domovi prinudnog boravka neutrališu, da se oko njih nalazi sveži vazduh i da se spreči širenje virusa u gradove kod slobodnih ljudi.

U drugoj polovini 18-tog veka ludilo raste pred bezumljem odnosno ta dva oblika oslanjaju se jedan na drugi i međusobno se pojačavaju. Čovek sve što je savršeniji, on je slabiji.

1. Ludilo i sloboda: Neki oblici melanholije bili su osobeni samo za Engleze, to je medicinski podatak i tema književnosti. Monteski je izjavio: *"Englezi ubijaju, a da se ne može zamisliti nikakav razlog koji ih nagoni na to; oni se ubijaju u samom okrilju sreće"*. U ovim rečima se ogleda uloga sredine. Mada je Chejn mislio da bogatstvo, probrana hrana i lenjost leži u korenima tih živčanih oboljenja.

2. Ludilo, religija i vreme: Lekari su se plašili posledica prevelike odanosti ili predanog verovanja. Često je dovoljno da previše moralne strogosti, previše uznemirenosti za spas i budući život da bi čovek zapao u melanholiju. Melanholičnima zbog pobožnosti zabranjene su verske knjige jer su ih one "izludivale". Vršeći verske obrede i ispunjavajući verske zahteve čovek se ne prepušta svojim strastima.

3. Ludilo, civilizacija i osetljivost: Civilizacija stvara povoljnu sredinu za razvoj ludila. Najpogubnije posledice imaju oni koji se zatvaraju u sobe radi učenja zbog nekih razmišljanja. Sve te radnje bez vežbanja tela imaju posledice. Što je neka nauka složenija, ona ima više šanse da dovede do ludila. Čoveka od osetnog ne odvaja jedino nauka već ga odvaja osetljivost kojom upravljaju zahtevi društvenog života. Smatralo se da dugotrajno čitanje vodi do živčanih bolesti. Najveći uzrok koji šteti ženama jesu nagomilani romani jer ih devojčica od 10 god. čita umesto da trči; u 20-oj mora postati doilja, a ne žena koju spadaju lutke.

NOVO RAZDVAJANJE:

Doba pozitivizma tvrdilo je da je ono prvo izbacilo ludaka iz njegove nesrećne pomešanosti sa osuđenima, da je razdvojilo nevinost bezumlja od krivice zločina. Mada mnogi smatraju da je to tvrđenje neosnovano. To su tvrdili i oni najpravnodušniji. Ljudi su se zgrožavali jer se sa ludacima nije postupalo bolje no sa krivičnim zatvorenicima. Ova razlika i nije tako važna. Ludaci su se postepeno izdvajali. Negodovanja protiv zatvaranja postaju sve jača, ludilo postaje napast zatvorenih. Ludak nije prva i najnevinija žrtva zatvaranja, ali je najmračniji simbol sile koja se zatvara.

Između ludila i zatvaranja uspostavila se duboka srodnost, veza. Zatvaranje treba svesti na najmanji moguću meru, zbog moralnih prestupa. Narodna i Ustavotvorna skupština donele su zakon o pravima čoveka u kojim kažu da čovek ne može biti uhapšen sem u slučajevima određenim zakonom i na način koje on propisuje. Razdoblje zatvaranja je gotovo. Ostalo je jedino bacanje u tamnicu gde se sada nalaze osuđenici i ludaci.

NASTANAK AZILA:

Pinel je smatrao da se ludaci ne trebaju držati zavezani u lancima, ali je Kuton prilikom posete bolnici pitao Pinela da li je i on sam lud kad smatra da se ludaci ne trebaju držati zavezani.

Legende o Pinelu i Tjuku prenose mitske vrednosti koje će psihijatrija 19-tog veka prihvatiti kao nešto očigledno.

Tjuka je poneo val čovekoljublja i to delo se ističe kao oslobođenje umobolnih. Smatra da ludacima prija društvo ljudi kakvi su i sami. Religija štiti drevnu tajnu razuma

naspram ludila; to se nametalo u klasicističkom zatvoru. Tamo su se moral i vera naturalizirali, pa je ludilo bilo zauzdavano, a ne lečeno.

Strah se smatra kao glavni razlog stvaranja azila. Strah je šetao između razuma i ludila. Sada ludilo ne može da izazove stah; ono će se samo bojati bez pomoći i uzmicanja. Strah se obraćao bolesti putem govora. Tjuk je nastojao da ludacima ukine prinudu, ali to su bila samo opravdanja. Međutim, stvoren je azil u kome je ludilo zamenjeno sa odgovornošću. Azil ne odobrava krivicu ludaka već je priređuje (uplitanje u život). Smatrao je da je rad za bolesnika najpogodniji. Ali, važnije od rada jeste šta drugi misle tj. moral.

U azilu ludilo postaje kao nešto samo viđeno. Glavne reči azila su nadzor i osuda. Odsustvo prinude u 19-tom veku nije oslobođenje bezumlja nego znak da je ludilo odavno savladano. Ludilo je detinjstvo. Oni na ludilo gledaju kao na decu sa viškom snage koji na pogrešan način ispoljavaju tu silu.

Kod Pinela nema nikakvog verskog podavanja. U tom smislu je suprotan od Tjuka. Pinel smatra da religija ne treba da bude moralna podloga azila. Kao izvor žestokih osećanja i zastrašujućih slika koje stvaraju užas onog sveta katolicizam često izaziva ludilo, vodi u melanholiju i očaj. Veliki broj ludih činili su sveštenici i kaluđeri. Azil se mora osloboditi religije. Pinel smatra da se trebaju ukinuti slikovni oblici, a ne moralni sadržaji religije. U azilu treba utvrditi vrednost porodice i rada. Ludilo se vezuje za društveno srozavanje. Jedino ludilo koje pretilo jeste ludilo iz dna duše. Azil za Tjuka jeste mesto moralnih stapanja na kojem se uklanja ludilo koje se rađa u društvu.

Razlikuje 3 načina:

1. Čutanje: klasicističko zatvaranje je bilo ućutkivanje;
 2. Prepoznavanje u ogledalu: jaz između uobraženje i stvarnosti prepoznaje se samo u objektu.
 3. Večito suđenje: ludilo se poziva da samo sebi sudi pomoću moralne ili naučne svesti. Sve je uređeno tako da se ludak prepozna u svetlu suđenja koji ga obavlja sa svih strana. Azil u doba pozitivizma, za čije se osnivanje slavi Pinel, nije slobodna oblast posmatranja već sudski prostor u kome se ljudi optužuju, sude i osuđuju. U Azilu će ludilo biti kažnjeno čak i ako je izvan azila nevino.
- Kao 4-ta stavka može se dodati i veličanje medicinskog osoblja. Ono će biti najvažnije i upravljati će sa modernim iskustvom ludila.
- Veruje se da su Tjuk i Pinel otvorili azil pred medicinskim saznanjem.

...Ludnica ne govori toliko o ludilu već o ljudima koji se u njoj nalaze. Čovek zatvoren, zavezan bačen je u sopstveni mrak! Ludilo u doba klasicizma su mnogi ljudi pokušavali odgonetnuti na razne načine. Pokušali su da odgonetnu tu zagonetku i pokažu ljudima šta je glavni problem ludila. Kako i zašto nastaje ludilo? Zašto su lude i siromašne gledali na isti način? Da li je čovekova spoljašnjost kriva za nastanak ludila ili unutrašnjost? Koji su faktori? Sve su to pitanja koja se prepliću godinama sa ludilom.

Ludilo vodi kolo ljudskih osobina, ono caruje nad svim lošim u čoveku. Upravlja sa svim. Ono se uvlači u čoveka. Smatralo se da ludaci imaju virus ludila koje se širi kroz vazduh, ali sve su to samo nagađanja u pokušajima potpunog otkrivanja. Ludak kao ljudsko biće prvobitno obdaren razumom, više nije kriv što je lud, već ludak, kao ludak i

u okviru te bolesti za koju više nije kriv, mora da se oseti odgovornim za sve što u bolesti može da ugrozi moral i društvo.

LITERATURA:

Mišel Fuko “Istorija ludila iz doba klasicizma”,
Nolit, Beograd, 1980god.